

Sportowa rywalizacja fair play czy wojna?

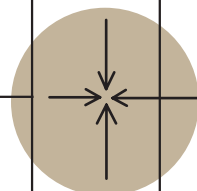
O bojkocie igrzysk olimpijskich w Moskwie i Los Angeles

SŁOWA KLUCZOWE

zimna wojna
żelazna kurtyna
współzawodnictwo
olimpizm
nowożytnie olimpiady
wojna w Afganistanie

KONTEKST HISTORYCZNY

- świat po II wojnie światowej – „zimna wojna” nad Europą zapadła „żelazna kurtyna”, która dzieliła kontynent na dwie części, demokratyczna i komunistyczna. Państwa demokratyczne wraz ze swoim największym sojusznikiem USA, były nazywane „pierwszym światem”, natomiast blok państw komunistycznych wspierany przez ZSRR – „drugim światem”,
- stosunki amerykańsko-sowieckie – walka o dominację na wielu płaszczyznach (politycznej, gospodarczej, kulturalnej czy sportowej),
- inwazja Związku Radzieckiego na Afganistan w 1979 r. – powszechnie postrzegana jako dowód, iż po latach „epoki odprężenia”, czyli działań na rzecz pokojowego rozwiązywania konfliktów, kraj ten ponownie przyjął strategię ofensywną:
 - przyczyny: walki wewnętrzne w Afganistanie, wkroczenie wojsk radzieckich mających je uspokoić,
 - skutki: dziewięcioletni udział w konflikcie przyniósł poważne nadwyrężenie sowieckiej gospodarki, a także armii, która musiała wycofać swoje wojska z Afganistanu bez sukcesu, zaś mieszkańcy kraju kontynuowali wojnę domową i walkę o wpływy.

PRZEBIEG LEKCJI

Nauczyciel:

a) wyświetla symbol Międzynarodowego Centrum Rozejmu Olimpijskiego, który będzie towarzyszył w pierwszej części toku lekcji.

Rycina 1.

International Olympic Truce Centre

Źródło: <https://olympics.com/ioc/olympic-truce/international-olympic-truce-centre>

b) przedstawia krótki zarys historyczny:

- pierwsze starożytne igrzyska – Olimpia (776 r. p.n.e.),
- przedstawienie pojęcia – ekechejria – co oznacza dosłownie wyciągnięcie ręki, a w szerszym kontekście, pokój boży na czas igrzysk,
- pierwsze nowożytne igrzyska – Ateny (1896 r.),

c) prosi uczniów o zapoznanie się z tekstem źródłowym nr 1 i zaznaczenie fragmentów dotyczących następujących zagadnień:

1. Co może zostać uznane za najważniejsze osiągnięcie w karierze sportowca?
2. Jakie wydarzenia na igrzyskach są ważne dla kibiców?
3. Jakie są symbole olimpijskie?

Dla każdego sportowca występ na igrzyskach olimpijskich jest najwyższym wyróżnieniem. Najpiękniejszym momentem w sportowej karierze jest oczywiście zwycięstwo w olimpijskim konkursie, w wybranej dyscyplinie. Zwycięzca otrzymuje złoty medal oraz wysłuchuje wraz z całą widownią hymnu narodowego własnego kraju. Jest to moment bardzo wzruszający zarówno dla sportowca, jak i wszystkich jego rodaków. Ci najlepsi na świecie mistrzowie olimpijscy, twarde w rywalizacji sportowej, często w czasie hymnu narodowego płaczą jak dzieci. [...] Jednym z podstawowych symboli igrzysk olimpijskich jest flaga z pięcioma kółkami olimpijskimi. Te pięć wzajemnie połączonych pierścieni oznacza połączenie ludzi z pięciu zamieszkałych kontynentów (Europy, Afryki, Azji, Ameryki, Australii i Oceanii) oraz symbolizuje ich spotkanie na zawodach sportowych. Pomysł, aby stworzyć taki symbol poddał baron Pierre de Coubertin (wskrzesciel nowożytnych igrzysk olimpijskich). Zaproponował wykorzystanie sześciu kolorów (pięciu na oznaczenie kółek i szóstego białego na tło flagi). W barwach flag narodowych każdego z krajów uczestniczących w igrzyskach olimpijskich zawsze znajduje się przynajmniej jeden z kolorów wybranych przez Coubertina. Wciągnięcie flagi na maszt rozpoczyna igrzyska, a potem jej ściągnięcie w czasie ceremonii zamknięcia oznacza zakończenie igrzysk. Do najważniejszych symboli igrzysk olimpijskich należą: motto „citius, altius, fortius – szybciej, wyżej, mocniej”, przysięga olimpijska, a także olimpijski znicz. Sztafeta ze zniczem jest „sztafetą pokoju”, obwieszczającą nadchodzące zawody sportowe.

Źródło: M. Bronikowski, M. Bronikowska, Edukacja olimpijska dla gimnazjum. Poradnik dla nauczycieli, Poznań 2009, s. 37-39.

Po zapoznaniu się z tekstem, uczniowie powinni wskazać:

- flagę z pięcioma kołami,
- motto,
- olimpijski znicz,
- przysięgę olimpijską.

d) przedstawia sytuację na świecie po zakończeniu II wojny światowej.

Wyświetla mapę, a następnie rozdaje ją uczniom, aby Ci mogli podpisać państwa należące do tzw. bloku wschodniego.

Mapa 1.

e) wywołuje dyskusję: Na jakich płaszczyznach toczyła się rywalizacja o dominację, pomiędzy dwoma zwaśnionymi blokami?

W dyskusji należy uwzględnić:

- wyścig zbrojeń,
- wyścig kosmiczny,
- wyścig gospodarczy.

f) wywołuje dyskusję:

Czy igrzyska olimpijskie, w czasie zimnej wojny, mogły być pozbawione polityki i odbywać się z poszanowaniem godności zawodników różnych narodowości?

W dyskusji należy uwzględnić:

- polityczny podtekst rywalizacji np. z sąsiednim państwem,
- kontekst rywalizacji, w perspektywie: które państwo jest silniejsze sportowo,
- kontekst rywalizacji, dotyczący tego, które państwo ma wybitniejszych zawodników – np. rekordy).

g) wskazuje, że podczas igrzysk olimpijskich w Moskwie w 1980 r. oraz Los Angeles w 1984 r., doszło do częściowego bojkotu igrzysk.

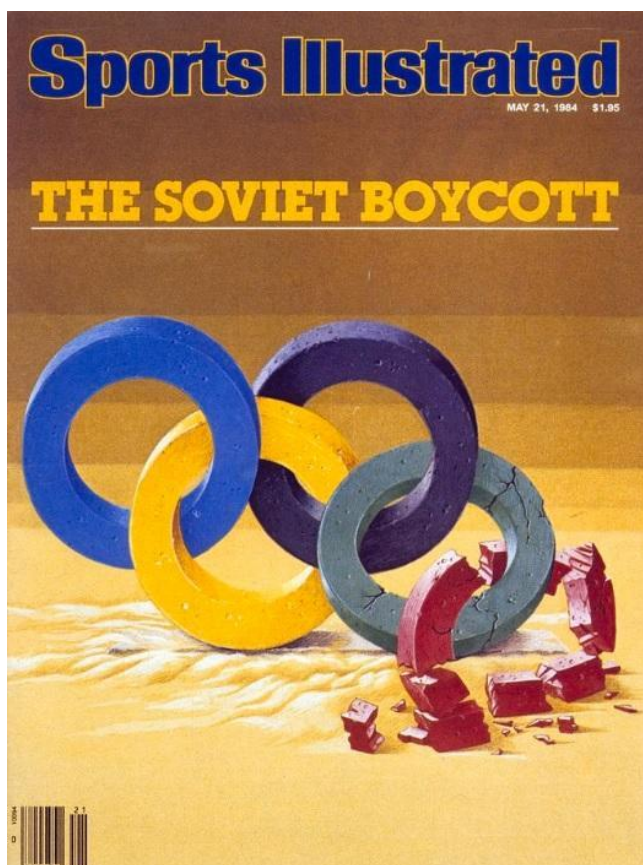
Przyczyną pierwszego bojkotu była agresja Związku Radzieckiego na Afganistan w 1979 r., natomiast bojkot w roku 1984 był motywowany zemstą za brak przyjazdu wybitnych zawodników do stolicy ZSRR.

h) wyświetla okładki gazet, które w głównym stopniu miały wpłynąć na przekonanie opinii publicznej do słuszności bojkotu. Wywołuje dyskusję pytaniem: Jak uczniowie rozumieją te ryciny?

Rycina 2. Okładka magazynu Time z dnia 21.05.1984 r.

Rycina 3. Okładka magazynu *Sports Illustrated* z dnia 21 maja 1984 r.

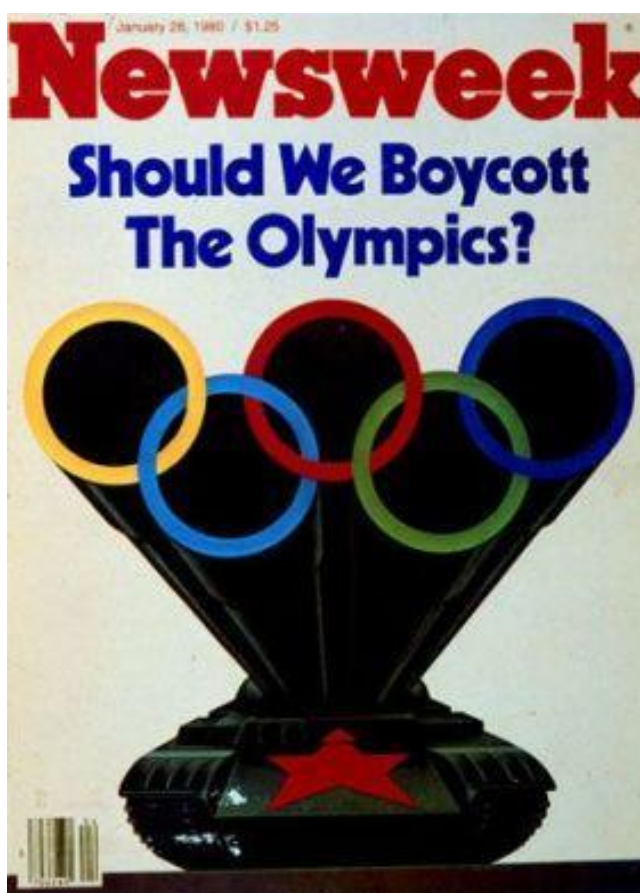

SPORTOWA
RYWALIZA-
CJA FAIR
PLAY CZY
WOJNA?

5

<https://collection.australiansportsmuseum.org.au/objects/36437/magazine-sports-illustrated-21-may-1984>
(dostęp: 26.11.2023).

Rycina 4. Okładka magazynu *Newsweek* z dnia 28 stycznia 1980 r.

HISTORIA
CZ-PL
NA PLUS

<http://formaementis.wordpress.com/2008/04/04/olympic-boycott-history/> (dostęp: 26.11.2023).

i) wyjaśnia jakie były przyczyny bojkotu igrzysk olimpijskich w Moskwie, przedstawiając przemówienie prezydenta USA Jimmy'ego Cartera z 4 stycznia 1980 r.

Tekst źródłowy 2.

Mimo że Stany Zjednoczone wołałyby nie wycofywać się z igrzysk olimpijskich [...] Związek Radziecki musi zdać sobie sprawę, że jego kontynuowane agresywne akcje zagrożą zarówno udziałowi sportowców, jak i podróży do Moskwy kibiców, którzy normalnie chcieliby uczestniczyć w igrzyskach olimpijskich.

Źródło: M. M. Kobierecki, *Bojkot igrzysk olimpijskich w Moskwie jako przykład politycznego wykorzystywania wydarzeń sportowych*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K-Politologia” 2016, nr 2, s. 152.

Ostatecznie, aż 63 reprezentacje państwowe zbojkotowały igrzyska w Moskwie. 4 lata później, w Los Angeles w USA, miały odbyć się kolejne igrzyska. ZSRR musiał znaleźć argumenty, które przedstawi opinii międzynarodowej, dlaczego nie zgadza się na wysłanie sportowców do Ameryki Północnej.

j) wyświetla oficjalne oświadczenie Polskiego Komitetu Olimpijskiego, w którym przedstawiono powody, dla których polska reprezentacja nie mogła wziąć udziału w igrzyskach olimpijskich zorganizowanych w Los Angeles w 1984 r.

Zdjęcie 1. Strona tytułowa *Przeglądu Sportowego* z dnia 18 maja 1984 r.

Źródło: „Przegląd sportowy” 18 maja 1984, nr 98, s.1.

ĆWICZENIE

Uczniowie przygotowują przykładowy komunikat, który mógłby zostać wydany przez PKOl i umieszczony w gazetach. Należy zwrócić uczniom szczególną uwagę, że nie mogą użyć w nim oficjalnie zakazanej narracji – że był to bojkot oraz zemsta za brak udziału sportowców z USA i pozostałych 62 krajów na olimpiadzie w Moskwie. Wskazani uczniowie odczytują swoje propozycje.

Nauczyciel opcjonalnie może przedstawić oficjalne oświadczenie PKOl.

Tekst źródłowy 3.

Oświadczenie Polskiego Komitetu Olimpijskiego, 17 maja 1984 r.

Powstała nieznosna sytuacja: bezkarnie działają dywersyjne organizacje stawiające sobie za cel niedopuszczenie do udziału w igrzyskach sportowców radzieckich i innych krajów socjalistycznych, przygotowuje się werbowanie uciekinierów i gromadzi się na ten cel specjalne fundusze, grozi się prowokacyjnymi akcjami. (...) Znaną są nam też przygotowania różnych antypolskich ośrodków w Los Angeles do prowadzenia działalności dywersyjnej wobec ekipy polskiej.

Źródło: „Przegląd sportowy” 18 maja 1984, nr 98, s. 2.

k) przedstawia skutki polityczne bojkotu olimpiad:

- osłabienie dyplomacji,
- potwierdzanie sojuszu,
- pozbawienie prestiżu organizatora olimpiady.

l) wyświetla film „Politycy zdecydowali za nas”, w którym poznański olimpijczyk wspomina bojkot igrzysk w Los Angeles 1984,

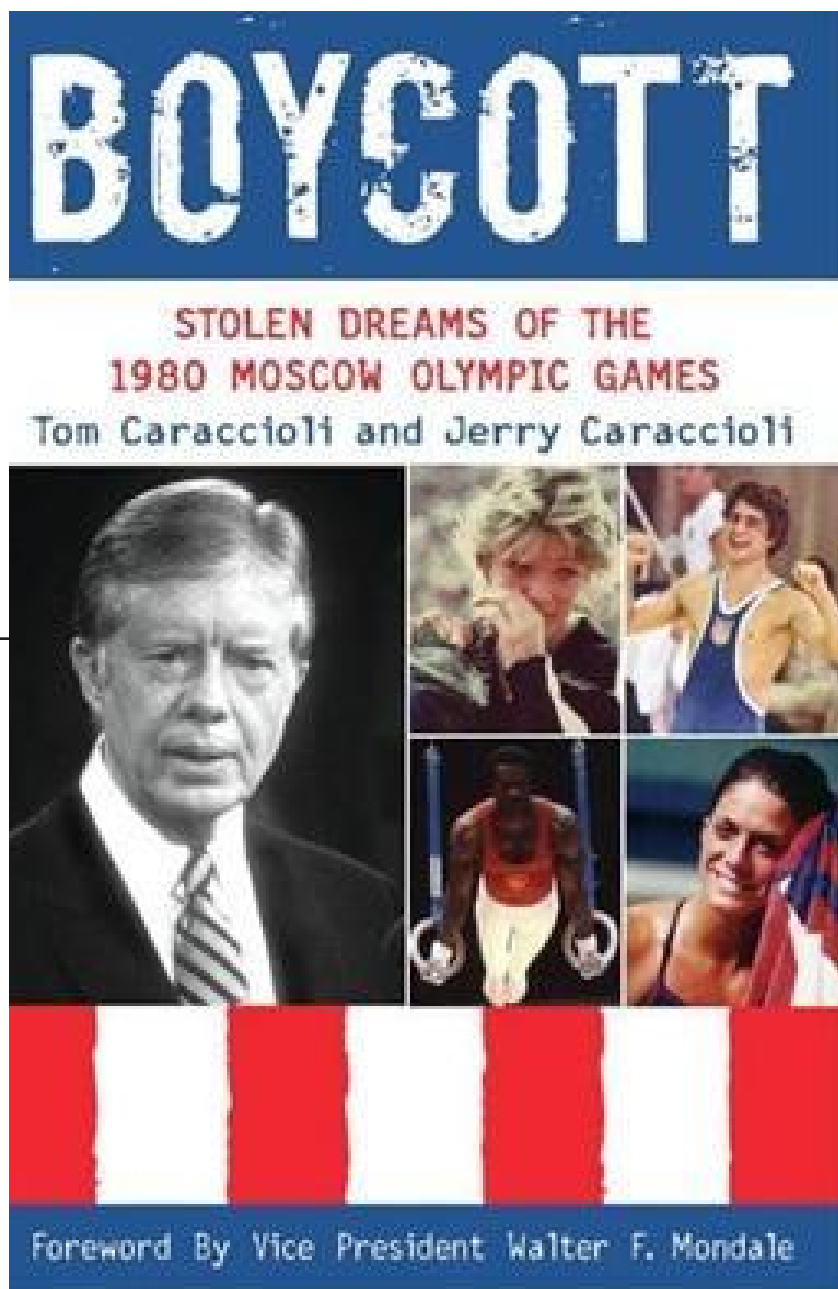
<https://youtu.be/HGfdCo9-Qrw>

(dostęp: 28.11.2023)

Wskazuje, że wspomnienia Grzegorza Nowaka, byłego wioślarza, brązowego medalisty olimpijskiego z 1980 r., dobrze oddają nastroje i opinię sportowców, którzy nie mogli jechać na olimpiadę.

m) wyświetla zdjęcie – okładkę książki „Boycott: Stolen Dreams of the 1980 Moscow Olympic Games”, aby uświadomić uczniom, że brak wyjazdu na olimpiadę z przyczyn pozasportowych jest dla sportowców wielkim cierpieniem bez względu na kraj pochodzenia.

Rycina 5. Zdjęcie okładki książki autorstwa Tom'a Caraccioli oraz Jerr'ego Caraccioli, *Boycott: Stolen Dreams of the 1980 Moscow Olympic Games*.

Źródło: https://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/68259/boycott-stolen-dreams-of-the-1980-moscow-olympic-games-tom-caraccioli-and-jerry-caraccioli?_lg=en-GB (dostęp: 27.11.2023)

Uczniowie w oparciu o tekst źródłowy numer 1, rycinę 5 oraz film wskazują skutki społeczne, będące wynikami bojkotu olimpiad.

W dyskusji należy uwzględnić:

- kibiców (zarówno w domach, jak i na stadionie),
- sportowców,
- rozwój dyscypliny w danym kraju.

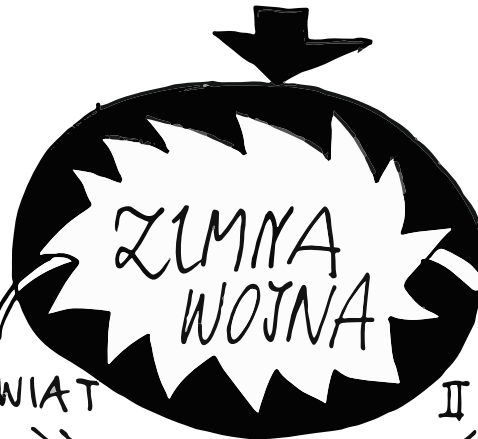
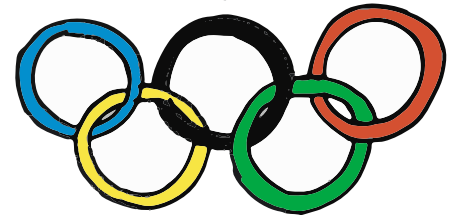

STAROŻYTNE
OLIMPIA
776r. p.n.e.

POKÓJ
BOŻY?

NOWOŻYTNE
ATENY
1896r.

IGRZYSKA
OLIMPIJSKIE

I ŚWIAT

II ŚWIAT

REKORDY

**GOSPO-
DARKA**

\$ vs ₰

DOMINACJA
WSPÓŁZAWODNICTWO

SPORT

KLASY-
FIKACJA
MEDALOWA

0 1 0
12 31

KOSMOS

MILITARIA

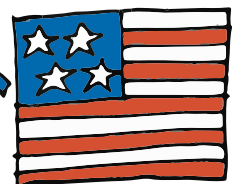

ORGANIZACJA
IGRZYSK

BOJKOT
IGRZYSK

MOSKWA 1980
WOJNA W AFGANISTANIE

LOS ANGELES
1984

BOJKOT
ZA IGRZYSKA
W MOSKWIE

SKUTKI

POLITYCZNE

ZAWODNICY

SPOŁECZNE

KIBICE